

բեանցը համար : Այսպիսի մեծ յաջողութեան մը ակնկալութիւն բնաւ չունէինք : Մեր տկար տողերը արժանի էին իւր գովաբանութեանցը : Ահա հարցումն զոր կը նեմք մեր մեզի, գուցէ եւ մեր հայ եւ օտար ընթերցողացմէ անոնք եւս՝ որ արժանի համարեցան ընթեռնուլ զայն : Բայց սակայն Պ. Ռուբերի բերնէն այս գովեստը լսելնուս չենք զարմանար : Սիրտն զսիրտ շարժեց :

Ահաւասիկ Պ. Ռուբերի բղբոյն հայասիրական հատուածը :

Փարիզ, 26 Մարտ 1858

Սիրելի Բարեկամս,

Ամենամեծ ակործանօր ընկալայ զԱւետարանի Հայաստանեայց. Խորեն Վ. ին զիս իւր յիշմամբը պատուելը՝ տարակույս չկայ որ ինծի համար մեծ բան է. Բայց ուրիշ բան մը կայ զոր ես այս պատուէն աւելի վեր կհամարիմ. այս է՝ գեղեցկահիւս տողեր կարդալ. զոյն զայդ ուրախութիւն խորին կերպով զգացի եւ յընթեռնուլ իմ անդ զբարգմանութիւն Խորենեան քերթուածոյն *Օրհնեալ որք սիրեն զիկզ Հայաստան* : Ահ, սիրելիդ իմ բարեկամ, այս քերթողական հատուածոյն զգացմունքները, նկարները, կորովայից խոյանքներն, իմաստուն դարձուածներն ու պերճախօսութիւնը կարդալուս ատեն՝ մեծապէս ցաւեցայ որ մարդկութիւն զուրկ է ի պարգեւէ անտի լեզուաց՝ զոր Աստուած տառութեան ձկնորսաց շնորհեաց : Յայտ իսկ է որ իմ զգացած ակործան կրկին պիտի ըլլար՝ թէ կարող ըլլայի բնագրին վրայ կարդալ, վասն զի այս բարգմանութիւնը, թէ եւ աղուոր յոյժ ինքնին, բայց պէտք է որ քերթողական բուրմունքէն կորուսած ըլլայ, որ ամանէ աման բափելուս միշտ կցնդի :

« Կաղաչեմ որ իմ անուանով շնորհակալ ըլլաս քերթողին ու բարգմանին՝ իմ անկեղծ զարմացման : Իւր եռանդուն հայրենասիրութիւնը զիս խանդաղատեցոյց. եւ զիտես որ հայրենասիրութիւնը ինչ յարգունի Գաղղիայ : Սիրտս բափանցեց այն խոր դառնութիւնը, այն բաղքը եւ փափուկ փափազը, ու այն տխուր անուշութիւնը՝ որ այս քերթուածոյն տիրական գծերն են : Համառօտ ատել, ընդ Տեառն Խորենայ սխրացայ ու պահ մը սիրեցի այն շքեղ Հայաստանը, ու պահ մը եւ ես Հայ եղայ :

Այս յետին պատրանացս տպաւորութեամբն է որ կաղաչեմ զԽորեն Վարդապետ ընդունել սիրայիբ զաջ հայրենասիրական եղբայրակցութեան, եւ..... կուգէի ըսել՝ քերթողութեան : Ներէ ինծի այս յափշտակութիւնը. Բայց աղուոր բանաստեղծութիւն մը կարդալու ատեն՝ մարդ կփափագի եւ ինքնին բանաստեղծ ըլլալ :

Մնամ քեզ, սիրելի բարեկամ, եւ սիրուն ընտանեացդ անձնանոք,
ՅԱԻԼԻՈՍ ՌՈՒԲԵՐԻ.

Nos faibles vers ont-ils bien mérité ces éloges? Telle est la question que nous nous adressons et que s'adressent probablement avec nous ceux de nos lecteurs arméniens ou étrangers qui ont daigné en prendre connaissance. Dans la bouche de M. Rouquette, cette appréciation ne doit pas d'ailleurs nous surprendre : Le cœur a touché le cœur!

Voici la lettre de M. Rouquette à M. Romain-Cornut.

Paris, 26 mars 1858.

Mon cher ami,

« J'ai reçu avec le plus vif plaisir le *Messenger de l'Arménie*. Que M. Calfa m'ait honoré de son souvenir, c'est sans doute beaucoup pour moi; mais il est une chose que je mets au-dessus de cet honneur, c'est la joie de lire de beaux vers; et cette joie, je l'ai bien profondément éprouvée en lisant la traduction de la pièce de vers de M. Corène Calfa intitulée : *Bénis soient ceux qui aiment la pauvre Arménie*. Ah! mon cher ami, à la lecture des sentiments, des images, des hardiesses, des tours savants, de l'éloquence de ce morceau de poésie, j'ai bien vivement regretté que l'humanité ne fût pas douée de ce don des langues dont Dieu gratifia autrefois les douze pêcheurs de l'évangile. Sans doute le plaisir aurait été doublé si j'eusse pu lire dans le texte original cette traduction si belle en elle-même mais qui a dû laisser perdre de ce parfum poétique qui s'évapore toujours par le transvasement.

« Veuillez avoir l'obligeance de remercier en mon nom M. Calfa et d'être auprès de lui l'interprète de mon admiration bien sincère. J'ai été ému de son ardent patriotisme, et vous savez qu'en fait de patriotisme on s'y connaît en France; j'ai été pénétré de cette amertume profonde, de ce regret doux et tendre, de cette suavité triste qui forment les traits dominants de cette poésie; pour me résumer en quelques mots, j'ai admiré, j'ai aimé un instant avec M. Calfa cette splendide terre de l'Arménie, et un instant, j'ai été Arménien.

« C'est sous l'impression de cette dernière illusion que je prie M. Calfa d'accepter une bonne poignée de main de confraternité patriotique et... j'allais dire poétique. Pardonnez-moi cette usurpation. Mais quand on lit de belle poésie, on voudrait tant être poète!..... »

Tout à vous, mon cher ami, et à votre charmante famille.
JULES ROUQUETTE.

Գերապատիւ Հայր Արքայ եւ Ազգայնք.

Մշոյ Ս. Կարապետի վանքին առաջնորդը Գերապատիւ Բագրատունի Կարապետ Վարդապետ հետագայ նամակս գրած է առ Արժանապատիւ Գաբրիէլ Առաջնորդ Վարդապետ Այվազեան :

Ընդ Ղրիմեցի բարեկաշտ ուխտաւորաց ընկալայ զերկուսին ճշմարտօտայց զրբոյկաղ, յորս կենդանագրին իրաւախոն Հոգւոյ անախնոյժ վարդապետութիւնք առ Հայաստանեայց Առաքելական սուրբ եկեղեցի. կրկնեցի եւ երեքինեցի զընթերցումն

եւ զամ քան զգամ զտայ լիացեալ ի նոգեպարար նոցին բանից : Անընկելն խորք աստուածային անձառելի իմաստութեանն, զի ընդ դարս դարս ի պայծառութիւն ողջամիտ եւ ուղղափառ վարդապետութեան Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ ոչ անտես առնէ հասուցանել ճշմարտութեան ջատագովս, որպէս զարդիս զՁեզդ Գերապատուութիւն ընդ Գերապատիւ երկուց Հարց ընտրելոց :

Անբաւ ուրախութիւնս այս Սուրբ եկեղեցւոյ Գրիստոսի, զի առ ընկալաւ ի զիրկս իւր վերստին գնարագատ ծնունդս իւր նոգեւոր երկանց : Կախեցան կտակարանք նորա երբեմն ի կողերց ուռեաց ի նշանակ անպտղութեան, բայց արդ ընդ միոյն գնարիւր առատաձեռնն :

Յնծասցէ Հայաստան ընդ անպարտելի ակոյնանս իւր, զի ոչ այլ ուստեք, այլ ի նոյն յարմատոյ ետ ի ձեռին վաճան անկործանելի, զի քե որդիք ամօրայեաց ընդհարցին ի նա, փշրեցին անկանգնելի : Զմեզ այսուհետեւ յարեցն բակարդըս որոց յայտնի են գործք իւրեանց, զի են ունայնք : Մի այլ լսելի լիցին կեղերջական միմունջք ի տանս Հայկեան առ սպանել զիտութեան. ահա նոր Սահակ եւ Մեսրոպը խաջ ի յսոյի բանան զասպարեզ լուսապայծառ իմաստութեան, եւ ջամբն լիուի որոց կարօտին, եւ ոչ վարձ զկրօնափոխութիւն եւ գնամագլոյն ատելութիւն, այլ զսէր եւ զազգասիրութիւն խնդրեն :

Մեզ անհրաժեշտ մնան պարտիք մաղրել ի Տեառնէ, ո՞ր Գերապատիւ Տէր, պահել զՁեզ անփորձ եւ անասան, եւ զօրավիզն լեալ յամենայն գործառնութիւնս Ձեր բարիս, լցուցէ զփափազ Ձեր եւ համայն Ազգայնոց ի փառս անուան իւրոյ, ի պայծառութիւն առաքելական ուղղափառ սուրբ եկեղեցւոյս :

Մեծաւ յարգանքօք ողջունեմ զԳերապատիւ Սարգիս Վարդապետ Թեոդորեան եւ զԳերապատիւ Ամբրոսիոս Վարդապետ Գալիպոլեան, խնդրելով զի եւ յանուն մեր գերկուս օրինակս Մասեաց Աղաւնոյն անընդատ շարունակեցէ, ազաճով լինի նոցին առ մեզ հասանելի երէ ի Կարին ուղղեցին առ Մեծաւ յարգ Կարապետ պատուելի վարժապետ Մ. Զաքարեանց, դասատու Հայկարանութեան ուսումնարանի Արծնեան ընկերութեան Հայոց Կարնոյ :

Մեծաւ Գերապատուութեան Ձերում խորին յարգանքօք Ն. Զ.

ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՐԳԱՊԵՏ ԲԱԳԲԱՏՈՒՆԻ

Առաջնորդ Սուրբ Կարապետի Վանից Մշոյ :

1857, Սեպտեմբերի 9. ի Վանս սուրբ Կարապետի Մշոյ :

ԱՐԹՒՆ-ՊԷՅ. — Մայրաքաղաքիս լրագիրներուն տուած տեղեկութիւններէն կիմանալուրախութեամբ, որ Վսեմափայլ Արքիեպիսկոպոս մերազգի հռչակաւոր քաղաքագետ ' դարձեալ ընտրուէր է Ոստիկան վաճառականութեան եւ էլեւմտից եգիպտոսի Փոխարքայութեանը : Որչափ այս ընտրութիւնը փոխարքային Վսեմափայլ Պէյին վրայ ունեցած համարմունքը կցուցընէ, նոյնպէս ալ մեր սիրելի Իշխանին առիւթ պիտի տայ դարձեալ, իւր սակաւագիւտ յաջողակութեամբն ու գործունէութեամբ, իւր ' որով եւ ազգիս անուանը նորանոր գովութիւնն ու փառք յաւելցընել օտարաց առջեւ :

ՅԷԼՈՒԶԷՆ ԷՖԷՆՏԻ. — Արեւելեան բժշկական ընկերութեան ժողովը Յունուարի 28ին արտաքոյ կարգի նիստ մը ընելով նայազգի Մեծապատիւ Բժիշկ Սերվիլէն Էֆենտին իրեն նախագահ ընտրէր է : Այս գեղեցիկ ընտրութիւնը ' ինչպէս Մեծապատիւ Բժիշկ Բարուհակ Պէյը կրէ « մեծ պատիւ կընէ ազգերնուս, »

որպէս եւ նորընտիր Նախագահին գիտութեանն եւ հանճարոյն, որուն դարձեալ հանդէս ըրէր է իր ընտրութեանը վրայ յստած հանճարեղ ատենաբանութեամբը :

ՄԱՆՈՒԷԼ ԱՂԱ ՇԱՇԵԱՆ Կ. Պօլսոյ արքունի բժիշկը յունուարի 9ին հանգեաւ ի Տէր, ի սուգ իւր բազմաթիւ գերդաստանին : Այս անձը 1775ին ղեկ. 26ին ծնէր էր, 10 տարեկան մատաղ հասակին մէջ հօրմէն արեւմուտք դրկուած Նափուլի, բժշկութեան եւ վիրաբուժութեան արուեստը աղել մը սովորելով, քսան տարեկան էր վկայականները ամենապատուաւոր կերպով մը համալսարանին կնքովը ստացաւ ' ինչուան սովորած մայրաքաղաքին մէջ բժշկութեան վարժարան բանալու արտօնութեամբ : Այս վկայականով դարձաւ Պօլիս 1795ին եւ անմիաջպէս արքունի բժիշկ կարգուելով 62 տարիէն աւելի հաւատարմաբար եւ սիրով Օսմանեան տէրութեան ծառայեց, որոց փոխարէն սուլթան Մահմուտէն եւ մանաւանդ Վեհափառ սուլթան Ապտիլ-Մեհիտ Ինքնակալէն ընդունած կրկնակի ոսկեղէն եւ աղամանդեա պատուանշանները իրեն արժանաւորութեանցը ծանօթ ու փառաւոր վկայութիւններ են : Վերջապէս խոր ծերութեան հասած ' կնքեց կեանքը 82 տարուան : » (ՄԱՍԻՍ)

ՄԿՐԵԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱ. — « Օգոստոսի 10ին Ինքնակալը բարեհաճեցաւ հինգերորդ կարգի պատուանշան շնորհելու Էֆենտիսի պատուանշանով Պանդէպիկի մեծարգոյ Սկրեան Կարապետ Աղային : »

(ԵՈՅԸ)

ՆՈՒՊԱՐ-ՊԷՅ. — « Աղեքսանդրիայէն գրուած նամակ մը լուր կուտայ, թէ Նուպարեան Նուպար-Պէյը փոխանցութեան (Աղաւթմա) վերատեսուչ անուանէր է փոխանակ Կոնստանդնուպոլիս : »

(ԵՈՅԸ)

ՅՈՒԶԱՆԷՍ ԱՂԱ ՉԱՄԶԵԱՆ. — « Պատերազմի պաշտօնէի դրան բարգմանատան անդամ արժանապարզ Յովնանէս Էֆենտին Զամբէան ' հասարակաց կրթութեան ժողովին անդամ անուանեցաւ : »

(ԵՈՅԸ)

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՈՒԼԵՐԶ ԱՌՆԱՓՈԼԻՈՆ Գ. — « Արշալուսոյ նախընթաց քաղաքին մէջ (564) Կ. Պօլսոյ Յունաց քաղաքաւարական ընթացքը պատմելով ' Նարոյէն կայսեր դեմ եղած եղեռնագործութեան պարագային մէջ, կը ցուէինք որ նոյնակալ յայտարարութիւն մըն ալ Հայոց ազգին կողմանէ չէ եղած նոյն մայրաքաղաքին (Պօլսոյ) մէջ : Աւրախ սրտիւ կրնամք այժմ որ այս զանցանութիւնը կարգադրէր է Փարիզի Հայկազեան Վարժարանը. քանզի ազգին կողմանէ խնդակցութեան յատուկ Ուղերձ մը գրելով Վեհափառ կայսեր մատուցէր են ըստ ժամանակին (24 յունուար) : Այս ազգասիրական արքուն ընթացքը անշուշտ պատիւ կրնէ յիշեալ ազգային դպրոցին բարեկարգ կառավարութեանը : » (ԱՐՇԱԼԻՍՍ)

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Մանիկ մանիկ կը քալի,
Գիշեր ցուկ փայլը չի.
Թէ եւ նոյն սեղ փշոջ ման գայ
Բայց իւր գլուխն ոչ դաճայ.
Ոչ քալելն կը յոգնի
Ոչ կեանքիդ պէտք ունի.
Բայց ինքն է որ քեզ կըսէ,
Ել, կեր, բնացիւ, աշխատ :

ՓԵՏՐՈՒՄԻ Հանկուկն է ՍՏԱՆԲՈՒԼ (Շաք)

Propriétaire-gérant : A. LACHAT

Ի ՓԱՐԻԶ, ԱՐԱՍԵԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Typographie arménienne ERNEST MEYER, 3, rue de l'Abbaye, à Paris.